

Erfaringer og oplevelser med online undervisning på 9 videregående uddannelsesinstitutioner i foråret 2020

RESUME

ABSALON

**VIA University
College**

AARHUS UNIVERSITET

Marianne Georgsen:

Erfaringer og oplevelser med online undervisning på 9 videregående uddannelsesinstitutioner i foråret 2020. Resume

Januar 2021 - digital version

Undersøgelsen er finansieret af Uddannelses- og Forskningsministeriet og de deltagende institutioner.

Indhold

1	Resume	4
1.1	Vi har undersøgt <i>nødundervisning</i>	4
1.1.1	4 undersøgelsesspørgsmål	5
1.1.2	Deltagerne og dataindsamlingen	5
1.2	Undersøgelsens vigtigste fund	6
1.2.1	Undersøgelsesspørgsmål 1: Hvilken variation af digitalt understøttede didaktiske praksisser har etableret sig på tværs af institutionstyper og fagområder?	6
1.2.2	Undersøgelsesspørgsmål 2: Hvordan oplever studerende forskellige praksisser, og hvilken betydning har de for forskellige studerende, bl.a. i forhold til oplevet læringsudbytte, læringsstrategier og mestringsoplevelser?	7
1.2.3	Undersøgelsesspørgsmål 3: Hvordan oplever undervisere forskellige praksisser, og hvilken betydning har de for forskellige undervisere, for deres forhold til de studerende, samt deres oplevelse af faglig og professionel tilfredshed?	9
1.2.4	Undersøgelsesspørgsmål 4: Hvordan påvirker de digitalt understøttede praksisser hhv. A. Samarbejdet mellem studerende og B. Samarbejdet mellem undervisere og studerende?	11
1.3	Konklusion på undersøgelsen	12

1 Resume

I denne rapport præsenteres resultaterne af vores undersøgelse af onlineundervisning under den første periode med nedlukning af de videregående uddannelsesinstitutioner som følge af COVID 19-pandemien i foråret 2020. Bag undersøgelsen står et konsortium bestående af 10 videregående uddannelsesinstitutioner, der tilsammen giver den nok største bredde i en dansk COVID 19-relateret undersøgelse og erfaringsindsamling indtil videre: Aalborg Universitet (AAU), Aarhus Universitet (AU), professionshøjskolen Absalon (PHA), Danmarks Medie- og Journalisthøjskole (DMJX), Roskilde Universitet (RUC), Syddansk Universitet (SDU), UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole (UCL), UC SYD, Professionshøjskolen UCN (UCN) og VIA University College (VIA).

Gennem undersøgelsen indsamles bred og solid viden om perioden med online-undervisning på tværs af institutionerne. Målet med undersøgelsen er at opfange erfaringer og bedst muligt beskrive de praksisser med digitalt understøttet undervisning og læring, der etablerer sig i perioden. Intentionen er, at der gennem de tilvejebragte data og analyser heraf kan tegnes et billede af hvordan undervisere og studerende har oplevet nedlukningen og den undervisningsaktivitet der har karakteriseret perioden.

1.1 Vi har undersøgt *nødundervisning*

Udgangspunktet for undersøgelsen er, at der med nedlukningen var tale om en nødsituation med hurtig omlægning af hovedparten af al undervisning til følge. Derfor havde hverken undervisere eller de studerende den nødvendige tid til at forberede sig på eller de optimale rammer til at gennemføre en online- eller fjernundervisning, som de almindeligvis ville. Det er derfor heller ikke forventeligt, at erfaringerne fra den første nedlukning i foråret 2020 vil være et adækvat afsæt for at konkludere, at nu kan al undervisning uden omkostninger omlægges til online-format, når og hvis man skulle ønske det. Der er i høj grad tale om *nødundervisning*, som vi – i mangel af bedre – beskriver med begreber og kategorier fra solide erfaringer med onlineundervisning, netbaseret uddannelse, blended learning og digitalt understøttet formidling, kommunikation og samarbejde. Der er tale om helt unikke forhold, som har præget hele samfundet i 2020, og man skal derfor være varsom med ukritisk at overføre erfaringerne herfra til andre situationer uden at være villig til at gå ind i en nærmere analyse af det komplekse samspil mellem pædagogik, teknologi, fagligt indhold, institutionelle ressourcer og beredskab og deltagerforudsætninger, som udgør rammerne om al undervisning, også den digitalt understøttede *nødundervisning*. Dog kan undersøgelsen med afsæt i erfaringerne fra *nødundervisningen* (der er gennemført online) pege på udfordringer ved og muligheder i onlineundervisning.

Ved at afdække såvel positive som negative oplevelser, der må forventes at bekræfte eller overlape med eksisterende viden på feltet, er der et solidt grundlag for den videre udvikling. Både underviseres og studerendes oplevelser af undervisning er præget af nedlukningen generelt, og dermed kan alle erfaringer ikke alene tilskrives den ændrede undervisning. Den påvirkning som den samfundsomfattende nedlukning har haft på hverdagen, på familielivet, på mulighederne for at være socialt aktivt, etc., må forventes også at have påvirket oplevelsen af studielivet og arbejdet som underviser.

1.1.1 4 undersøgelsesspørgsmål

Undersøgelsen søger at besvare fire centrale undersøgelsesspørgsmål:

- 1) Hvilken variation af digitalt understøttede didaktiske praksisser har etableret sig på tværs af institutionstyper og fagområder?
- 2) Hvordan oplever studerende forskellige praksisser, og hvilken betydning har de for forskellige studerende, bl.a. i forhold til oplevet læringsudbytte, læringsstrategier og mestringsoplevelser?
- 3) Hvordan oplever undervisere forskellige praksisser, og hvilken betydning har de for forskellige undervisere, for deres forhold til de studerende, samt deres oplevelse af faglig og professionel tilfredshed?
- 4) Hvordan påvirker de digitalt understøttede praksisser hhv. A. Samarbejdet mellem studerende og B. Samarbejdet mellem undervisere og studerende?

Undersøgelsen består af 4 dele:

- En spørgeskemaundersøgelse blandt 85.000 studerende fordelt på 9 institutioner
- En spørgeskemaundersøgelse blandt 6.000 undervisere fordelt på de samme 9 institutioner
- En interviewundersøgelse med strategisk udvalgte respondenter fra de to spørgeskemaundersøgelser
- En kortlægning af institutionernes systemlandskaber og organisatoriske ressourcer ift. omlægning til onlineundervisning

Ud over resultatet af dataanalyserne, som præsenteres i denne rapport, er der udvalgt og beskrevet en række eksempler på hvordan studerende og undervisere har realiseret onlineundervisning i perioden (eksemplariske cases), som er tilgængelige på denne hjemmeside: <http://covid19undervisning.mediajungle.dk/>.

I næste afsnit beskrives kort deltagerne i undersøgelsen, og dernæst følger et resume af undersøgelsens centrale fund og konklusioner. Disse fund præsenteres i relation til de fire undersøgelsesspørgsmål i det omfang det er muligt (da nogle af dem er en sammenskrivning af studenter og underviserperspektivet på samme forhold). For metodebeskrivelse og mere detaljerede analyser og indsigter i datagrundlaget henvises til hovedrapporten og dens bilag.

1.1.2 Deltagerne og dataindsamlingen

Med deltagelse i undersøgelsen fra ni institutioner dækkes en anselig del af populationen af undervisere og studerende på videregående uddannelser i Danmark. Samtidig dækker undersøgelsen studerende og undervisere på tværs af institutionstyper (universiteter og professionshøjskoler, herunder erhvervsakademi) samt faglige uddannelsesområder (humanistiske, samfundsfaglige, tekniske og naturfaglige, pædagogiske, merkantile samt sundhedsfaglige uddannelser).

Undersøgelsen sigter efter at udtale sig om erfaringerne blandt studerende, der har modtaget undervisning på en videregående uddannelse og ikke er udvekslingsstuderende, samt undervisere, der har undervist på en videregående uddannelse i foråret, *på én af deltagende uddannelsesinstitutioner*. Undersøgelsens resultater gør os således ikke i stand til at udtale os om erfaringerne

blandt studerende og undervisere på *andre* videregående uddannelsesinstitutioner, da disse ikke indgår i vores undersøgelsespopulation.

Dataindsamling gennem spørgeskema blandt studerende blev gennemført i perioden 10. juni – 7. juli 2020, og blandt undervisere fra 10. juni – 13. juli 2020. Vores data i spørgeskemaundersøgelsen er således indsamlet før det blev klart hvordan efterårets undervisning ville komme til at forløbe, mens de kvalitative interviews er gennemført i september og oktober måned, dvs. på større afstand af den første nedlukning, og i en tid, hvor hel eller delvis brug af onlineundervisning var blevet en del af hverdagen i et mix med tilstedeværelsesundervisning.

I alt gennemførte 20.195 studerende spørgeskemaundersøgelsen, hvilket giver en svarprocent på 24, og 2.955 undervisere gennemførte spørgeskemaundersøgelsen, hvilket giver en svarprocent på 49.

Deltagerne i interviews er udvalgt på baggrund af deres svar i spørgeskemaet for at opnå en spredning på to parametre: Uddannelsesmæssigt fagområde og deres holdning til onlineundervisning.

1.2 Undersøgelsens vigtigste fund

1.2.1 Undersøgelsesspørgsmål 1: Hvilken variation af digitalt understøttede didaktiske praksiser har etableret sig på tværs af institutionstyper og fagområder?

Overførsel af fysisk tilstedeværelsesundervisning dominerer

Det generelle billede er, at onlineundervisningen overvejende er blevet betragtet som en erstatning for den eksisterende undervisning. Underviserne har primært forsøgt at overføre de eksisterende undervisningsaktiviteter til onlineformater. Undersøgelsen viser, at de undervisningsaktiviteter, der umiddelbart kan overføres 1:1, dvs. mimes online, generelt har fungeret tilfredsstillende. Det er lykket at opretholde denne form for undervisning (fx gennem Zoom). Undervisningsaktiviteter hvor studerende løser opgaver selvstændigt og underviser holder oplæg er eksempler på aktiviteter, der nemt lade sig overføre til onlineformat. Fx kan forelæsningen langt hen ad vejen overføres til et online-videomøde, og undersøgelsen viser, at dette vurderes af op mod halvdelen af både studerende og undervisere at have fungeret tilfredsstillende. Samtidig viser netop dette eksempel, at en forelæsning online ikke er det samme som en forelæsning i et fysisk lokale. Selv i de tilfælde, hvor overførelsen har fungeret, er der behov for at gentænke. Fx er det at række hånden op ikke det samme, man kan chatte med alle (eller med udvalgte), slides fungerer ikke på samme måde, etc. Interviewundersøgelsen viser at der er eksempler på at både undervisere og de studerende har udviklet på de mimerede formater, fx ved at indføre flere pauser, dele underviseroplæg op i mindre dele, mv.

Variationen i oplevelsen af undervisningspraksis på tværs af institutioner og fagområder er begrænset

Der er store ligheder på tværs af institutionstyper. Ved begge institutionstyper vurderer en stor del af underviserne, at der har været mindre fælles diskussion, mindre studenteroplæg, mindre forsøg og mindre 1-1-dialog mellem underviser og studerende. Af relevante institutionsforskelle kan nævnes at en større del af underviserne på professionshøjskolerne end på universiteterne, vurderer at de anvender studenteroplæg mindre. Flere undervisere på universiteterne end på professionshøjskolerne vurderer derimod, at der har været mindre opgaveløsning både i grupper og

selvstændigt, ligesom flere undervisere også vurderer, at der har været mindre feedback fra undervisere til studerende. For disse tre aktiviteter vurderer undervisere på professionsuddannelserne, at der har været mere.

Ved sortering af svar på faglige hovedområder ses igen ikke de store udsving. Dog skiller sundhedsfaglige uddannelser sig ud derved, at mange undervisere vurderer, at der er mindre forsøg (både fremvist af undervisere og gennemført af studerende selv). Der vurderes samtidig at være et fald i opgaveløsning både i grupper og individuelt blandt flere undervisere inden for det samfundsfaglige end inden for de øvrige hovedområder.

Identifikation af potentialer ved onlinevejledning, feedback og gruppearbejde

Mens det store billede har været erfaringer med overførsel af kendte undervisningsaktiviteter, viser der sig i undersøgelsen en række eksempler på potentialer i visse undervisningsaktiviteter, når de foregår online. Dette er især i forhold til vejledning, feedback og gruppearbejde. Undersøgelsen viser særligt eksempler på, at vejledningen er blevet udviklet hos nogle undervisere. Erfaringerne viser, at det har været lettere at etablere (individuelle) vejledningssessioner med underviseren, og det har hos nogle medvirket til at skabe tættere relationer mellem studerende og underviser (end holdundervisningen har medført).

Undersøgelsen peger på umiddelbare (og overkommelige) muligheder i at arbejde videre med onlineaktiviteter i tilknytning til vejledning, feedback og gruppearbejde. Det er i alle tilfælde eksempler på, at onlineaktiviteter kan bidrage til at bringe undervisere og studerende tættere på hinanden.

1.2.2 Undersøgelsesspørgsmål 2: Hvordan oplever studerende forskellige praksisser, og hvilken betydning har de for forskellige studerende, bl.a. i forhold til oplevet læringsudbytte, læringsstrategier og mestringsoplevelser?

De studerende oplever at de har deltaget i færre aktiviteter

I undersøgelsen blev både undervisere og studerende stillet spørgsmål om hvilke undervisningsformer de havde hhv. anvendt eller mødt: "Hvis du sammenligner med undervisning før nedlukningen, har du brugt de følgende undervisnings- og arbejdsformer mere eller mindre under COVID 19-nedlukningen?" Begge grupper skulle forholde sig til en liste med 11 specifikke undervisningsaktiviteter:

- Underviser holder oplæg om fagligt stof
- Underviser viser forsøg eller praktiske øvelser (bevægelse, håndværk, etc.)
- Studerende arbejder med faglige problemstillinger ud fra simulationer/cases/praktiske eksempler
- Studerende laver forsøg eller praktiske øvelser (bevægelse, håndværk, etc.)
- Underviser giver de studerende feedback på spørgsmål og opgaver
- Vejledning (1-1 eller gruppevis) på projekt/opgave/praktik
- 1-1-dialog mellem underviser og studerende
- Fælles diskussion og dialog på holdet/klassen
- Studerende besvarer spørgsmål eller løser opgaver i grupper
- Studerende besvarer spørgsmål eller løser opgaver selvstændigt

- Studerende holder oplæg på holdet/klassen

Analysen viser, at det overordnede mønster er ens mellem undervisere og studerende. Der er flest, der mener, at der er mindre af fælles diskussion, forsøg, 1-1-dialog og studenteroplæg, mens der er lidt færre, men stadig en stor del, der mener, at der har været mindre af vejledning, opgaveløsning i grupper, underviseroplæg, underviserfeedback og arbejde med simulationer/cases/eksempler. Selvom mønstret på tværs af studerende og undervisere er ens, ligger de studerende ved alle aktiviteter højere i andelen, der vurderer, at aktiviteterne har forekommet mindre end normalt. Der tegner sig altså et billede af, at mange studerende generelt oplever, at de har deltaget i færre aktiviteter, end de plejer, når der ikke er Corona-nedlukning.

De studerende er kritiske over for den undervisningspraksis de har mødt

Analyse af de studerendes svar viser, at deres oplevelse af undervisningsaktiviteterne under nedlukningen er overvejende negative. Der er dog også en del aktiviteter, hvor der er flere studerende som synes aktiviteterne har fungeret på samme niveau eller bedre end der er studerende, som synes at de har fungeret dårligere. De studerende er mest positive i forhold til at løse opgaver selvstændigt. Lidt færre – men stadig over halvdelen af de studerende – oplever, at aktiviteterne studenterarbejde med cases og underviser giver feedback på spørgsmål eller opgaver fungerer på samme niveau eller bedre i onlineundervisningen under COVID 19-nedlukningen end før. De aktiviteter, hvor der er flere positive end negative studerende, er enten kendetegnet ved at de studerende kan arbejde alene/selvstændigt med en opgave eller ved at dialogen med underviser er *planlagt* (fx i relation til vejledning eller feedback). Samlet set er de studerende mest kritiske over for aktiviteter, der foregår i plenum (dvs. fælles diskussion og studenteroplæg), visning af forsøg, der ofte kræver rumlig illustration eller involverer den dynamiske 1-1 dialog med underviser, imens aktiviteter kendetegnet ved enten høj grad af selvstændighed (dvs. løser opgaver på egen hånd eller cases) eller *planlagt* underviserdialog vurderes mindre kritisk.

De studerende oplever at de har kompetencer til onlineundervisning

Samlet viser resultaterne, at der er et flertal af studerende (67%), som siger at de i høj grad har de fornødne it-kompetencer til at deltage i undervisningen. Det betyder også at det er hver tredje studerende, der ikke gengiver samme positive vurdering af egne it-kompetencer. En gruppe af samme størrelse oplever udfordringer i forhold til at kontrollere egen læringsituation under nedlukningen (fx ift. tidsplanlægning og brug af pauser). Begge dele kan være betydelige barrierer for læring i online-undervisningssammenhæng. Endelig peger yderligere analyser på, at studerende på professionshøjskoler mener, at de er mindre it-kompetente end studerende på universitetet – ligesom ældre studerende og studerende på humanistiske og sundhedsfaglige uddannelser mener, at de er mindre it-kompetente.

De studerende oplever at de har lært mindre

Vedrørende (selvoplevet) læringsudbytte giver analyserne flere centrale resultater. For det første vurderer de fleste studerende deres læringsudbytte med onlineundervisningen som dårligere end normalt. Direkte adspurgt siger 6 ud af 10 studerende, at deres faglige udvikling har været dårligere end normalt. Det andet centrale resultat er, at det særligt er de studerendes vurdering af henholdsvis undervisningsaktiviteterne underviser holder oplæg og studerende løser opgave selvstændigt, som har en sammenhæng med de studerendes (selvrapporterede) læringsudbytte. Om

studerende synes, at disse aktiviteter fungerer godt eller dårligt hænger altså ganske tæt sammen med deres oplevelse af deres læringsudbytte. Det tredje centrale resultat er, at de studerendes evne til selvregulering har en klar sammenhæng med læringsudbyttet. Studerende, der i lav grad mestrer en mere selvstændig læringssituation, oplever således et ringere læringsudbytte under COVID-19-nedlukningen. Et fjerde og sidste resultat er, at de studerendes it-kompetencer ikke ser ud til at have en særlig stærk sammenhæng med læringsudbyttet. Analyserne bør ikke tages til indtægt for mere end statistiske sammenhænge, dvs. ikke *årsagssammenhænge*.

1.2.3 Undersøgelsesspørgsmål 3: Hvordan oplever undervisere forskellige praksisser, og hvilken betydning har de for forskellige undervisere, for deres forhold til de studerende, samt deres oplevelse af faglig og professionel tilfredshed?

Mange undervisningsaktiviteter opleves af underviserne at fungere dårligere

Data viser, at underviserne er relativt kritiske i forhold til de fleste undervisningsaktiviteter, men den viser også, at der er nogle aktiviteter, som de vurderer betydeligt mindre negativt end andre. Samlet set oplever mange undervisere, at en stor del af aktiviteterne har fungeret dårligere i nødundervisningsperioden end normalt, ligesom de har brugt mere tid på undervisning end almindeligt. Det bør fremhæves, at flertallet af underviserne har en rimeligt positiv oplevelse af hvordan aktiviteterne har fungeret, hvis disse er kendetegnet ved at studerende kan arbejde alene/selvstændigt med en opgave, eller at dialogen mellem underviser og studerende er *planlagt* (fx i relation til vejledning eller feedback).

Flest undervisere er negative i forhold til at gennemføre fælles diskussion i undervisningen, som mere end 8 ud af 10 af underviserne synes fungerer dårligere. Det ser således ud til, at underviserne synes, at det har været særligt svært at få *diskuterende* aktiviteter til at fungere godt og i et vist omfang *undersøgende* aktiviteter, når de har inkluderet forsøg og praktiske øvelser. Her er der altså et fælles mønster i hhv. underviseres og studerendes oplevelser.

Undervisere føler sig i varierende grad klædt på til onlineundervisning

Ganske mange undervisere under nødundervisningen har erfaret, at de *ikke* har helt tilstrækkelige kompetencer til at planlægge og gennemføre onlineundervisning. Godt halvdelen oplever kun i nogen grad at være tilstrækkeligt klædt på, og det er særligt kvinder og undervisere på universitetet, der oplever at mangle kompetencer. Herudover er det også godt hver tredje underviser, der siger, at deres livs- og arbejdssituation har besværliggjort deres gennemførelse af onlineundervisning under COVID-19. Denne opfattelse er særligt udbredt blandt yngre undervisere samt adjunkter.

Underviserne er mere positivt stemt over for onlineundervisning end de studerende

Både undervisere og studerende er blevet spurgt om deres holdning til hhv. fremtidig omlægning af undervisning til et større omfang af onlineaktiviteter, nedskæring i omfanget af fysisk tilstedeværelse, og inddragelsen af mere onlineteknologi. Spørgsmålet om at inddrage mere onlineteknologi i undervisningen finder størst opbakning. Dette synes 46% af de studerende enten er en lidt god eller meget god ide. 33% bakker op om at undervisningen omlægges til flere onlineaktiviteter, imens halvdelen af de studerende finder ideen dårlig. Mest negativt stemt er de studerende dog for at skære ned på den fysiske undervisning. Dette støtter kun 23% op om, imens 62% og således

størstedelen er modstander af ideen. Der er altså nogen opbakning til at bruge mere onlineteknologi *som et supplement* i undervisningen, mens de studerende er overvejende kritiske i forhold til initiativer, der direkte substituerer fysisk undervisning med onlineundervisning.

Underviserne bakker, ligesom de studerende, op om at bruge mere onlineteknologi *som et supplement* i undervisningen, imens de er overvejende kritiske, når det kommer til initiativer, der handler om mindre fysisk undervisning. 65% positive i forhold til at inddrage mere onlineteknologi i undervisningen, imens 68% er negative i forhold til at skære ned på fysisk tilstedeværelse. Underviserne splittet i forhold til spørgsmålet om, hvorvidt undervisning skal omlægges til flere onlineaktiviteter, og her er underviserne mere positive end de studerende (hvor flertallet er negative). I det hele taget er der flere undervisere end studerende, der er positive i forhold til hvert af de tre initiativer.

Underviserne har brugt mere tid på forberedelse end normalt

Langt størstedelen af underviserne siger, at de måtte bruge mere tid i forbindelse med den pludselige omstilling til onlineundervisning. 44% af underviserne svarer, at de har brugt meget mere tid på undervisning, og en næsten lige så stor procentandel, 37%, fortæller, at de brugte lidt mere tid end normalt. Imens tidsforbruget var godt uændret for 15% af underviserne, var der stort set ingen undervisere, der oplevede et lavere tidsforbrug (3%). Alt i alt er det altså godt 8 ud af 10 undervisere, der oplevede et øget tidsforbrug på undervisning under COVID-19-nedlukningen.

Underviserne trækker på ressourcer mange steder fra – med små forskelle

Underviserne har brugt mange forskellige ressourcer til at tilrettelægge deres undervisning. 9 ud af 10 undervisere har anvendt tre eller flere ressourcer i forbindelse med deres undervisning. Særligt har de trukket på deres kolleger til sparring, ligesom de også i stor udstrækning har gjort brug af onlineintroduktioner til de digitale værktøjer, som deres institution har stillet til rådighed. I forhold til sparring med kolleger tyder det i øvrigt på, at hhv. kvindelige undervisere, de yngre, adjunkter, undervisere på sundhedsfaglige uddannelser samt underviserne på professionshøjskolerne i højere grad har trukket på sparring med kolleger. Der tegner sig således et billede af, at underviserne på professionshøjskolerne generelt har trukket mere på de adspurgte ressourcer til at tilrettelægge deres undervisning – uanset om det gælder sparring, interne eller eksterne ressourcer – end deres kolleger på universiteterne.

Glæden ved at undervise under nedlukningen hænger sammen med flere faktorer

Resultaterne viser, at næsten 7 ud af 10 undervisere har oplevet mindre glæde ved at undervise under nedlukningen. Samtidig finder vi også, at tilbøjeligheden til at opleve mindre glæde ved undervisningen hænger sammen med, hvordan underviserne oplever, at nogle forskellige undervisningsaktiviteter har fungeret, heriblandt underviser holder oplæg, studerende arbejder med cases, studerende løser opgaver selvstændigt, underviser giver feedback, vejledning af studerende og studenteroplæg. Der er tale om didaktiske grundaktiviteter, når det kommer til undervisning på videregående uddannelser, hvilket kan forklare, at oplevelsen af, hvordan netop *disse* aktiviteter har fungeret, hænger sammen med oplevelsen af glæde ved undervisningen.

Desuden falder det i øjnene, at undervisernes forudsætninger for at gennemføre onlineundervisning har en klar sammenhæng med hvordan underviserne professionelt har haft det med at undervise. Ud over at deres livs- og arbejdssituation har haft en betydning, så kan vi se, at de undervisere, der føler sig fagligt klædt på til at planlægge og gennemføre onlineundervisning, har oplevet det mindre anstrengende at undervise under nedlukningen.

1.2.4 Undersøgelsesspørgsmål 4: Hvordan påvirker de digitalt understøttede praksisser hhv. A. Samarbejdet mellem studerende og B. Samarbejdet mellem undervisere og studerende?

Samarbejde, feedback og dialog hænger sammen

Vi har undersøgt de studerendes oplevelse af samarbejdsrelation med undervisere og medstuderende. Her er gruppen af studerende splittet. Lidt over halvdelen synes, at samarbejdet med undervisere har fungeret dårligere under nedlukningen, imens lige under halvdelen oplever at samarbejdet har fungeret som før eller bedre. Kun ganske få (9%) oplever et forbedret samarbejde med undervisere i perioden. Det samme delte billede tegner sig, når vi ser på oplevelsen af samarbejde med andre studerende. Halvdelen af de studerende oplever et forringet samarbejde under nedlukningen, hvorimod den anden halvdel oplever samarbejdet på niveau med før eller bedre. Både samarbejdet med undervisere og med andre studerende opleves således som dårligere i perioden af godt halvdelen af de studerende. Dette betyder dog også, at ganske mange studerende *ikke* har oplevet en forringelse af samarbejdet med underviser eller studiekammerater.

Analysen viser, at der er en meget stærk sammenhæng mellem oplevelsen af, hvordan feedback- og dialog-aktiviteter har fungeret under COVID 19-nedlukningen og vurderingen af samarbejdet med underviser. Når det kommer til oplevelsen af samarbejdet mellem de studerende, viser analysen, at den hænger særligt tæt sammen med hvordan de synes opgaveløsning i grupper har fungeret. Analysen peger desuden på, at oplevelsen af aktiviteterne fælles diskussion og studenteroplæg har en tydelig sammenhæng med de studerendes vurdering af deres indbydes samarbejde.

Opmærksomhed på studerendes forskellige deltagelsesformer

Undersøgelsen viser flere eksempler på, at de aktivt deltagende studerende i online undervisning ikke har været de samme som dem, der normalt er aktive i den fysiske tilstedeværelsesundervisning. Nogle studerende har nemmere (eller sværere) ved at deltage ved onlineundervisning end tilstedeværelsesundervisning, og derudover foretrækker nogle af deltage skriftligt gennem chatten i stedet for at række hånden op. Med andre ord synliggør undersøgelsen, at det fysiske klasserum tilgodeser bestemte grupper af elever, mens det er andre studerende, der tilgodeses i det online rum. Dermed peger undersøgelsen på vigtigheden i generelt at sætte fokus på de studerendes muligheder for varierede deltagelsesformer, både i fysiske og onlinerum.

Vigtigt med fokus på det sociale studiemiljø, når man flytter online

Det er vanskeligt at adskille den generelle trivsel (blandt både undervisere og studerende) i nedlukningsperioden fra erfaringerne med undervisningen. Det er især tydeligt i de studerendes oplevelse af at have fået frataget deres sociale studiemiljø under nedlukningen. Mange kommentarer fra især studerende (men også undervisere) omhandler de sociale aktiviteter, der knytter sig til at tage en uddannelse. Det er fx snakken med studiekammerater i pauserne og i tiden før og efter undervisningen. Idet man naturligt har haft et stærkt fokus på at opretholde undervisningen, har

der generelt ikke været et stort fokus på at etablere sociale aktiviteter online. Der er enkelte eksempler på både undervisere og studerende, der har arrangeret online sociale aktiviteter, men det generelle billede er, at man i høj grad har manglet det sociale element. Dermed peger undersøgelsen også på, at dette er et vigtigt område ikke at glemme, hvis man fremover øger onlineundervisning.

1.3 Konklusion på undersøgelsen

Det er lykkedes med hurtig omstilling af organisationerne og opretholdelse af undervisningen

De involverede institutioner har været i stand til meget hurtigt at omstille organisationen og få gennemført undervisningen på alternativ vis. Undersøgelsen viser, at det er lykkedes at opretholde undervisning trods lukkede bygninger. Det store billede viser, at det er lykkedes at gennemføre undervisning, hvor alternativet ville have været aflysning eller udsættelse.

Det bør bemærkes, at et flertal af studerende og undervisere inden for en række undervisningsaktiviteter vurderer, at der *ikke* har været mindre aktivitet (selvom op mod halvdelen samtidig vurderer, at der *har* været mindre aktivitet). Det peger på, at institutionerne og ikke mindst underviserne i stor udstrækning har formået at fastholde et rimeligt niveau af undervisningsaktiviteter.

Onlineundervisning udfordrer deltagelsesformerne

Både undervisere og studerende peger på en række udfordringer, de har oplevet ved at deltage i onlineaktiviteter. Et vigtigt fund i undersøgelsen er, at den tænkning, der ligger i at overføre tilstedeværelsesundervisning til et onlineformat, overser den genforhandling og gentænkning af undervisningen, som de nye betingelser kræver. Fx erfarer underviserne, at synkron onlineundervisning er en meget anderledes måde at mødes på end at være sammen i et undervisningslokale. Det er tydeligt, at ikke alle undervisere ved starten af nedlukningen var vant til at "styre" eller "kontrollere" et onlinerum, men var mere fortrolige med det fysiske undervisningslokale. Flere undervisere har arbejdet på at etablere en "code of conduct", hvilket for det meste allerede er etableret i det fysiske klasselokale. Det har været nødvendigt at bruge tid på forventningsafstemning med studerende fx om deltagelsesformer, nye normer og væremåder. Mens både undervisere og studerende i høj grad giver udtryk for, at de besidder de tekniske kompetencer til at gennemføre og deltage i online undervisningsaktiviteter, viser undersøgelsen, at de i højere grad har behov for kompetencer til at deltage i og håndtere onlinerum. Derudover handler det for undervisernes vedkommende om at få hjælp (og tid) til at udvikle undervisningsaktiviteter, der udnytter onlinerummene, og finde måder hvorpå de ønskede aktiviteter kan fungere.

Behov for organisatorisk setup til onlineundervisning i drift

Institutionernes og undervisernes omstilling af undervisningen skal ikke mindst ses i lyset af, at institutionerne oftest ikke været (teknisk og administrativt) tilstrækkeligt godt indrettet til at gennemføre al undervisning online. Onlineundervisning stiller andre krav til organisatorisk support, administration og teknologier end tilstedeværelsesundervisning. Sådan et organisatorisk setup har institutionerne kun haft i ringe grad. Det ses eksempelvis derved, at flere institutioner opfordrede underviserne til at "fortsætte som ved tilstedeværelsesundervisning", altså fx med synkron video-møder som erstatning for fysisk fremmøde.

Erfaringerne fra nedlukningen peger på, at et fremtidigt øget fokus på onlineundervisning bør indebære en særlig opmærksomhed på et organisatorisk setup, herunder planlægning og gennemførelse af onlineundervisning og support hertil.

Nødundervisningen er lykkedes, men har haft konsekvenser

Indsigterne fra undersøgelsen peger på, at de deltagende institutioner alle har formået at opretholde undervisning på deres uddannelser, men at der har været en række konsekvenser af den hurtige omstilling. Mest markant er faldet i aktivitetsniveau og læringsudbytte, som de studerende oplever, og faldet i kvaliteten af nogle undervisningsaktiviteter, som underviserne oplever.

Nødundervisningen har udfordret undervisernes glæde ved at undervise, idet næsten 7 ud af 10 undervisere har oplevet mindre glæde ved at undervise under nedlukningen. Der ses en sammenhæng med udfordringer i at få didaktiske grundaktiviteter til at fungere, hvilket peger på, at et kompetenceløft inden for onlineundervisning kan forventes at påvirke den professionelle tilfredshed positivt.

Undersøgelsen bekræfter at online undervisning og aktiviteter opstiller andre betingelser for vores deltagelse og tilstedeværelse. Dette opleves af både studerende og undervisere, og peger på et behov for genforhandling af måder man deltager på online, såvel som et kompetenceløft for både undervisere og studerende ift. onlinedeltagelse.